

Infectiepreventie met betrekking tot de overledenen (Incl. mortuarium)

Document type:	Procedure / PROC	Document subtype:	.
Doelgroep:	Ziekenhuisbreed	Subdoelgroep:	.
Auteur:	Sanne Thijs	Keurder:	Sanne Thijs
Geldig van:	31/03/2020	Geldig tot:	31/03/2023
Document-nr:	VPPZ-PROC4-0425	Versie-nr:	6.0
Campus:	Alle		

! Aandachtspunten overledenen Covid-19 patiënten !

Laatste zorgen aan overledene op de afdeling:

- De ingestelde isolatiemaatregelen blijven van toepassing na het overlijden van de patiënt.
- Laat de isolatiekaart aan de kamer aanwezig tot na de schoonmaak.
- Was het lichaam volgens procedure '*zorg aan de overledenen*'
mits het dragen van de aangegeven PBM's en zet de overledene een chirurgisch masker op.
- Na de zorgen leg je de overledene (met masker) in de lijkzak. Sluit hierbij de lijkzak volledig (nadien lijkzak niet meer openen)
- Vervolgens ontsmet je de lijkzak en plaats je zuivere lakens. Dit doe je aan de hand van volgende stappen:
  - Rol de overledene op zijn/haar zij en maak het beddengoed aan de vrijgekomen kant los.
  - Rol deze op tot aan de rug van de overledenen.
  - Plaats daarna een nieuw hoeslaken over de matras
  - Ontsmet de achterkant van de lijkzak en leg de overledene terug op zijn/haar rug en draai vervolgens door naar de andere kant.
  - Verwijder het vuile linnen en trek het hoeslaken verder over de matras.
  - Leg de overledene terug op zijn/haar rug en ontsmet de voorkant van de lijkzak.
  - Leg een zuiver laken over de lijkzak.
- Persoonlijke spullen, zoals oa kledij, vuile was worden meegegeven met de ophaling voor vuile patiënten was. De familie kan dan in de inkomhal de spullen ophalen en krijgt zo verdere was instructies voor thuis:
  - Persoonlijke spullen (alle niet kledij) van de patiënt worden in een gewone plastic zak gestoken en daarna wordt deze zak in een zak 'kledij eigendom van de patiënt' geplaatst.
  - De vuile alsook de propere patiënten was wordt in een gewone plastic zak gestoken en ook deze zak wordt daarna in een zak 'kledij eigendom van de patiënt' geplaatst.

Transport van overledene naar mortuarium:

- De vuile verpleegkundigen brengen het bed naar het sas, ontsmetten het hoofd- en voeteinde met Umonium, waarna de omloopverpleegkundigen (zonder PBM's, enkel chirurgisch masker) de patiënt naar het mortuarium kunnen brengen.
- De omloopverpleegkundigen leggen de overledene in de koelcel door gebruik te maken van de lift (werking lift, zie aanwezige instructies) en indien nodig kan aanwezige rolplank gebruikt
- Ontsmet de rolplank met Umonium na gebruik
- Er wordt geen kussen en laken op de lijktafel gelegd.
- Hang de isolatiekaart aan de deur van de koelcel.
- Breng het bed terug naar de afdeling, op de afdeling verwijder je het linnen volgens afspraken.

Taken mortuarium assistent:

- Openingsuren mortuarium: 11:00 – 17:30 uur (maar ook buiten deze uren kan een overledene naar het mortuarium gebracht worden)
- De mortuarium assistent probeert zo weinig mogelijk contact te maken met de overledene, wanneer dit toch noodzakelijk is (dus indien de lijksak geopend moet worden) volg je de afspraken in punt 3.2.3. Wanneer toch contact nodig is worden de nodige PBM's gedragen en worden zoveel mogelijk wegwerpmaterialen gebruikt.
- Deze wegwerp PBM's en andere gebruikte materialen worden verwijderd via geel RMA-vat. Herbruikbare PBM's moeten gereinigd en gedesinfecteerd worden met Umonium.
- De mortuarium assistent neemt contact op met de begrafenisondernemer en maakt vermelding van de besmetting en vraagt om de overledene zo snel mogelijk op te halen.
- Wanneer er een tweede lijkschouwing moet gebeuren door een beëdigd arts, moet hij/zij alle nodige PBM's dragen. Deze arts wordt gewezen op de noodzakelijk PBM's door de mortuarium assistent. Er wordt dan ook gevraagd om de overledene volledig af te werken, de lijksak terug te sluiten en de overledene in de koelcel te plaatsen.
- Het is niet toegestaan om de overledene te groeten of een rituele lijkwassing uit te voeren.
- Wanneer een autopsie nodig is, verwijzen we naar de instructies voor uitvoering autopsie via volgende procedure van de overheid:

COVID-19_procedure_deaths_NL.pdf

1. Doelstelling

Deze procedure beschrijft de voorzorgsmaatregelen die genomen worden bij elke overledene, met inbegrip van de overledene met een verdachte of bewezen infectie.

2. Verantwoordelijkheden en bevoegdheden

Het Comité voor ziekenhuishygiëne geeft bindend advies en conform de wetgeving (KB ziekenhuishygiëne 26 april 2007) wordt dit advies geïmplementeerd onder verantwoordelijkheid van hoofdgeneesheer c.q. verpleegkundig paramedisch directeur. Controle op de uitvoering van dit advies (dagdagelijkse opvolging) door de gangbare hiërarchische lijn, gesteund door het team voor ziekenhuishygiëne.

Deze procedure is van toepassing op alle medewerkers die handelingen verrichten bij overleden personen op de afdeling en in het mortuarium.

3. Inhoud

3.1 Algemene voorzorgsmaatregelen

De algemene voorzorgsmaatregelen zijn van toepassing bij elk contact met de overledene zowel op de afdeling als in het mortuarium.

De algemene voorzorgsmaatregelen omvatten afspraken omtrent volgende topics:

- [Handhygiëne](#)
- [Persoonlijke beschermingsmiddelen](#)
- [Reinigen en ontsmetten van materialen gebruikt in de zorg](#)
- [Prionprocedure](#)
- Gebruik van single-use materialen
- Persoonlijke hygiëne medewerker
- Kledijvoorschriften personeel
- Hoesthygiëne
- [Orde, netheid en facilitaire afspraken op de afdeling](#)
- Preventie van prik-, spat- en snijongevallen

3.2 Bijkomende voorzorgsmaatregelen bij een besmette overledene

3.2.1 Op de afdeling

Indien de patiënt een isolatie-indicatie had tijdens zijn verblijf voorafgaand aan het overlijden, blijven op de afdeling na het overlijden dezelfde maatregelen van kracht als tijdens het verblijf.

De lijkzak wordt bij deze patiënten steeds volledig gesloten. Deze wordt volledig ontsmet (Umonium) voor het verlaten van de kamer.

Het herbruikbaar materiaal dat aanwezig was op de kamer wordt na het overlijden gereinigd en ontsmet volgens de werkwijze die beschreven staat in de procedure van het desbetreffend micro-organisme waarmee de patiënt besmet is.

De isolatiefiche ter hoogte van de kamerdeur wordt pas verwijderd als de schoonmaak van de kamer is afgerond.

Aan de buitenzijde van de koelcel zal door het bevestigen van een isolatiefiche aan de mortuariummedewerkers kenbaar gemaakt worden dat er bij deze overledene isolatiemaatregelen van toepassing zijn.

3.2.2 Vervoer van de besmette overledene

Het vervoer van de overledene gebeurt conform de procedure "[islatiemaatregelen bij vervoer van patiënten](#)". Bij het verlaten van de kamer legt men een zuiver laken over de overledene.

3.2.3 In het mortuarium

Indien de medewerker van het mortuarium tijdens het verblijf van de overledene geen contact heeft met de overledene, volstaat het om na het vertrek van de overledene, de contactpunten te reinigen en te ontsmetten met een ontsmettende spray (bij patiënten met *Clostridium difficile* en norovirus wordt een javeloplossing van 1500ppm (1 tablet javel op 1l water) gebruikt). Indien de medewerker van het mortuarium wel contact heeft met de overledene worden steeds voorzorgsmaatregelen genomen (zie isolatiefiche).

Alle materiaal dat in contact kwam met de overledene, wordt maximaal weggegooid. Herbruikbaar materiaal wordt ontsmet met een ontsmettende spray (bij patiënten met *Clostridium difficile* en norovirus wordt een javeloplossing van 1500ppm (1 tablet javel op 1l water) gebruikt).

Afval van de besmette overledene wordt verwijderd zoals vermeld op de afvalposter. Afval afkomstig van een overledene positief voor SARS – Coronavirus – 2 dient in een geel RMA vat gedeponeerd te worden. Verwijderen van het afval is opgenomen in de procedure "Procedure afvalophaling COVID-19".

De medewerker van het mortuarium brengt de begrafenisondernemer mondeling op de hoogte van de besmetting.

Patiënten waarbij een contact-druppel –(lucht) isolatie van toepassing is dienen zo snel mogelijk opgehaald te worden door de begrafenisondernemer. Het is niet toegestaan deze patiënten in het ziekenhuis te komen groeten.

3.3 Schoonmaak van het mortuarium

Bij visuele bevuilding reinigt de mortuariummedewerker onmiddellijk na de bevuilding. Indien bevuild met bloed of lichaamsvochten wordt bijkomend ontsmet. Dit gebeurt in 2 tijden: reinigen en nadien ontsmetten ([reinigen en ontsmetten met Umonium](#)). Men reinigt steeds van proper naar vuil.

Het schoonmaakpersoneel reinigt dagelijks de vloer en de high touch oppervlakken (vb. handvat koelcel).

De koelcellen worden jaarlijks grondig gereinigd door de schoonmaak.

3.4 Afspraken rituele lijkwassingen door verwanten van de overledene

De uitvoerders van de rituele lijkwassing moeten op de hoogte gebracht worden indien de patiënt op het moment van overlijden besmet was met een pathogeen micro-organisme. De uitvoerders van de rituele wassing nemen de volgende voorzorgsmaatregelen:

- dragen van handschoenen OF handen grondig wassen, drogen en ontsmetten na de uitvoering van de wassing.
- dragen van wegwerpschorten
- linnen gebruikt bij de wassing in een gesloten zak mee naar huis nemen en apart wassen.

De uitrusting wordt voorzien in de ruimte waar de rituele lijkwassing wordt uitgevoerd.

Het uitvoeren van een rituele lijkwassing is bij sommige isolaties (zoals SARS-Coronavirus-2) niet toegestaan

3.5 Voorzorgsmaatregelen bij autopsies

Maatregelen zijn beschreven in Infectiepreventie in de obductiekamer.

4. Referenties

- [Zorg aan de overledene](#)
- [Mortuarium verantwoordelijke](#)

5. Revisie overzicht

04-12-2018	Creatie document	L. Wyers
17-03-2020	Toevoegen maatregelen contact-druppel- (lucht) isolatie	L. Ceunen
30-03-2020	Aanpassingen ifv COVID-19	L. Wyers